

СЛІДАМИ ПАУЛЯ ЗІБЕРТА

Міфи про легенду розвідки

У радянські часи своєрідною візиткою Рівненщини було ім'я Миколи Кузнецова. Легендарний розвідник затьмив своєю славою тисячі героїв, які кували перемогу над фашизмом. Однак у роки незалежності Української держави цей ідеологічний міф розтанув, як роса на сонці. Суперечливі відомості про обставини загибелі і поховання гауптмана Пауля Зібєрта у свій час спонукали дубенського журналіста із млинівським корінням Петра Яковчука зайнятися дослідженням цієї теми. Йому і слово.

- Зразу після війни командир партизанського загону Д.Медведев у книзі «Сильні духом» навів донесення УПА представникові німецьких окупантів Вітці про те, що вояки УПА у Білогородському лісі нинішнього Дубенського району захопили радянського розвідника Миколу Кузнецова з супутниками Беловим і Камєнським. А після 1959 року місцем загибелі Кузнецова, також від рук «українських націоналістів», вважалось село Боратин Львівської області. Ці розбіжності спонукали мене звернутися до ради ветеранів партизанського загону «Победители». Відповідь надійшла не мені, а... у Рівненський обком Компартії з вимогою «...запретить журналісту Яковчуку касатись історії отряда і розведчика Кузнецова».

Незвична реакція тільки підіграла інтерес. Я розповів про заборону розслідувати загибель Кузнецова рівненським журналістам старшого віку, багато з яких самі брали участь у минулій війні. І почув відверте, але несподіване: «Хіба ти не знаєш, що там багато брехні?»

Згодом цю думку підсилив партизан-медведевець Іван Дубовський із Дубна, котрий надіслав мені спогади з описом неправди у книгах Медведева. Наприклад, Кузнецова командир загону не шанував. Дубовський бачив легендарного розвідника прив'язаним до дерева після того, як він не зміг убити гауляйтера Еріха Коха.

Тоді я зв'язався із кореспондентом ТАРС у Рівненській області Кімом Закалюком, котрий досліджував Кузнецова, і згодом із ним стали «розрбляти» сусіднє з Білогородським лісом село Мильчу Дубенського району. Голова Мильчанської сільради Михайло Юрцунь у 1982

році мені розповів, що біля їхнього села справді загинув Кузнецов і на місцевому цвинтарі похований.

Голова сільради у тому ж 1982 році повів мене до Катерини Зборовської. У хаті в неї я побачив портрет Кузнецова:

- Після війни були публікації в газетах, і на фотографіях у впізнала того «німця». У березні 1944-го повстанці привезли з лісу трьох убитих, один із них був у німецькій формі. Повстанці попросили сільських дядьків поховати їх зі священиком, сказавши, що це достойні люди.

Це підтвердив і Андрій Михашук, котрий ховав трьох незнайомців. А те, що у німецькій формі був Кузнецов – запевняли стовідсотково. До речі, в сусідньому селі Повча колгосп носив ім'я Кузнецова.

Звісно, сумніви викликав той момент, де йшлося, що хоронили Кузнецова – комуніста, червоного партизана за церковним обрядом. Відтак я почав шукати священика Івана Ворону із сусідньої Птичі. На той час він виїхав у Чехію, але його односельці підтвердили, що у 1944-у він їздив хоронити незнайомців у Мильчу.

Отож, у 1982 році знайшлася навіть могила, де начебто був похований розвідник. Повідомив про це Кіма Закалюка. Залучили до справи грамотного і порядного фахівця, котрий досліджував історію Рівненщини – директора музею комсомольської слави Бориса Шапєвського. Спорядили у Мильчу експедицію. Взяли на антропологічне дослідження череп начебто Кузнецова. Відомо, що

доктор Герасимов із залишків черепа, знайденого біля Боратина на Львівщині, науково довів, що під Боратином знаходилися рештки Кузнецова. Відтак рештки із Мильчі треба було звірити із герасимівськими дослідженнями. Такі речі робилися через КДБ. Рештки черепа ми здали у КДБ Києва, але відповіді не дочекалися. Тільки неофіційно мене і Закалюка попередили:

- Хлопці! Не втручайтеся, все, що треба знати радянським людям про Кузнецова, описано у книгах...

Після цього Кім Закалюк у «Сільських вістях» опублікував статтю, де йшлося про те, що розвідник Кузнецов загинув не у Боратині. Самі кадебісти наштовхнули нас на подальші пошуки. Я зв'язався із бойовим побратимом Кузнецова – Миколою Струтинським, котрий у післявоєнні роки працював в органах КДБ на Львівщині і в кінці 50-х років ХХ століття розшукував сліди героя-розвідника. За дорученням Струтинського оперуповноважений Бродівського райвідділу УКДБ у Львівській області Іван Дзюба у 1959 році виїжджав у Мильчу і з'ясував таке:

- перед Великоднем і проводами хтось прибирав на могилі, де начебто був похований Микола Кузнецов зі своїми соратниками Іваном Беловим і Яном Камєнським;

- люди бачили жінку, яка на проводах глякала біля тієї могили.

У Кузнецова і його супутників родичів у цій місцевості не було, щоб вони могли відвідувати їх могилу. Та й вбитих у Білогородському лісі привезли вояки УПА, які не шанували червоних партизанів аж так, щоб просити мильчанських дядьків похоронити їх за церковним обрядом. І, нарешті, на хуторі Ріжок поруч з Білогородським лісом у 1982 році мене звели із старожилом, який взимку і навесні 1944 року був в УПА у тому лісі. Він категорично заперечив, що трое вбитих у німецькій військовій формі були червоними партизанами.

Закінчення в наступному номері.

Записав Віталій ТАРАСЮК.